

Катерина ТОМОВА

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, България

50 НЮАНСА ЧЕРВЕНО, ИЛИ ОТНОВО ЗА БЪЛГАРСКИТЕ И ЧЕШКИТЕ НАЗВАНИЯ НА ЦВЕТОВЕ

Katerina TOMOVA

Paisii Hilendarsky University of Plovdiv, Bulgaria

50 SHADES OF RED, OR AGAIN ON THE BULGARIAN AND THE CZECH NAMES OF COLORS

Резюме: Текстът представлява опит за проекция на идеята за универсалност – уникалност в полето на цветовото пространство на два славянски езика – българския и чешкия. Във фокуса на вниманието ни са конкретен тип названия на оттенъци на цветове, изградени чрез сравнение с обекти от реалната действителност, като една от целите е да представим как носителите на различни езици говорят за цветовете, които виждат. Предложена е матрица, с помощта на която проследяваме етноспецифичните особености на проучваната лексика главно на структурно-семантично и прагматично ниво.

Abstract: The text is an attempt to project the idea of universality – uniqueness in the field of the colour space of two Slavic languages – Bulgarian and Czech. The focus of our attention is a specific type of names of colour hues, built by comparison with real-world objects, and one of the goals is to represent how the native speakers of different languages talk about the colours they see. A matrix is proposed that we use to track the ethno-specific features of the studied vocabulary mainly at the structural-semantic and pragmatic level.

Ключови думи: названия на цветове, етноспецифика, български език, чешки език

Keywords: names of colors, ethnospecificity, Bulgarian, Czech

Лингвистичните измерения на колоративната проблематика продължават да провокират със своята многоаспектност. Названията на цветове са полисемантични и полифункционални, те не спират да изненадват с разнообразния си номинационен потенциал, а самото понятие за цвят е един от най-значимите компоненти на всяка култура.

В настоящия текст използваме като теоретико-методологична база изследванията на А. Вежбицка, на полската когнитивна етнолингвистика (Й. Бартмински) и на чешката лингвокултурология (И. Ванкова, Л. Ржималова, И. Небеска и др.). Приемаме, че „нито понятието *цвет*, нито названията за конкретни цветове са езикова универсалия“ (Wierzbicka 2014: 312). В процесите на категоризация и концептуализация съществена роля изпълняват „непосредственият човешки опит, свързан с тялото и сетивата, с пространството, както и метафорично-метонимичният характер на мисленето“ (Bartmiński 2016: 140). При прехода от перцепция към концептуализация фокусът е върху „функционалната релация между съответната езикова система и когнитивните процеси, развиващи се по оста *възприемащ субект – реален свят*, от който самият субект е неделима част“ (Změlík 2019: 25). Ядрото на това „преплитане между опит, емпирия и перцепция, от една страна, и езиковото кодиране на този опит, от друга“ (Землик 2019: 46) е антропоцентрично и етноцентрично.

Цветовата лексика изгражда езиково пространство, сегментирано по начин, който е характерен само за носителите на даден език и е обусловен социокултурно. Хората трупат различен визуален опит при различни географски условия и говорят по различен начин за цветовете. Дори при междуезиково сравнение се оказва, че названията на т.нар. основни цветове нерядко имат параметри, които не съвпадат. Добре известен е примерът с „допълнителния“ син цвят в някои езици (руски: *голубой – синий*; италиански: *azzurro – blu*).

Идеята на проучването ни е да потърсим и проследим етноспецифичното в съпоставителен план чрез анализ на конкретен вид лексикален материал в съвременния български и чешки език – названия на оттенъци, които съдържат название на реален обект. Става дума за прилагателни имена, композити¹ (КЦ) или словосъчетания (СЦ) от название за основен цвят и наречие, от своя страна, мотивирано от прилагателно име, което се отнася към реален обект от действителността. Лексеми като *кървавочервен – krvavě červený*, *лимоненожълт – citronově žlutý* би следвало да носят значително количество културологична информация, тъй като са свързани с живота и битата на хората. Употребата на тези единици почти винаги има и втори план с пряко отношение към асоциативното възприятие на реалния денотат, т.е. „става дума не толкова за назоваване на цвят, а за емоционално впечатление“ (Schmiedtová 2006). Сравнението с общопознат обект по цвят е само привидно очевидно и въпреки че мотивира образуването на КЦ/СЦ с иконична същност, остава не по-малко относително, опирайки се на субективния опит както на говорещия, така и на адресата. *Сментовозелено* например се назовава специфична синьо-зелена цветова комбинация, която растението всъщност не притежава в нито един от етапите си на развитие.

¹ В чешкия език проучваните единици обикновено се пишат разделно, по-рядко слято (напр. *jahodovočervený – jahodově červený*), т.е. в чешкия език става дума за комбинация, словосъчетание от наречие и прилагателно за цвят.

С цел изясняване логиката на начина ни на работа се налагат някои уточнения. Проучваните КЦ/СЦ назовават нюанси на основни цветовете. Според тълковния речник *нюанс* е „*книж.* 1. Слаба, едва доловима, едва забележима разлика в звукове, багри, смисъл и под.; отсянка, оттенък“. (РБЕ онлайн) В рамките на нашето изследване приемаме за цветови нюанс всяка разновидност, вариант, който притежава достатъчно характеристики, за да бъде отнесен към семантичното поле на въпросния цвят, но същевременно има и нещо различно. Или с други думи, нюанс е всичко, което не е основен цвят. Относно основните цветовете и техните названия използваме класическата вече в колоративистиката теория на Б. Берлин и П. Кей. Според тях думата, която назовава основен цвят, трябва да отговаря на следните изисквания.

1. Да е непроизводна.
2. Значението не следва да се съдържа в друго название на цвят.
3. Названието на цвят не трябва да се отнася само към определени обекти.
4. Да бъде психологически значима, стилистично и контекстово неутрална за носителите на езика, т.е. общоразбираема, общоупотребима, стабилна в отношението си към обектите. (Berlin, Kay 1969)

Днес цветовата лексика на всеки естествен език назовава от два до дванадесет основни цвята. Всички останали цветовете се считат от повечето носители на този език за варианти, т.е. нюанси на тези основни цветовете.

Изключителното разнообразие на емпиричния материал, при това в повече от един аспект², наложи комбинирането на няколко вида източници – тълковни речници, фразеологични речници, езикови корпуси и международни номенклатури за цветовете. За определяне ключовите думи, по които да търсим евентуалните единици в тълковните речници, се обърнахме най-напред към полето на фразеологията. Устойчивите сравнения (УС) за цвят са особено подходяща изходна точка по две причини. Първо, УС като всички фразеологизми предполагат относително стабилно присъствие поне за определен исторически период в езиковото съзнание на повече от един носител на езика. Те са общоизвестни, традиционни. И второ, семантичното сходство между УС за цвят и проучваните единици е повече от очевидно:

срв. бял като сняг': *снежнобял*; *bílý jako sníh*': *sněhobílý/sněžně bílý*.

Обикновено изследователите поставят самите УС, включително и тези за цвят в периферията на фразеологията най-вече заради по-слабото семантично преосмисляне в сравнение с други видове фразеологизми. Това семантично преосмисляне, разбира се, отслабва още повече при КЦ/СЦ, но все пак заради чисто формалното вербализиране остава, наред с част от цялата образност и

² Част от единиците са архаизми или историзми, друга част са неологизми или авторови оказионализми. Едни се използват предимно в разговорната ежедневна реч, други – във фолклора или художествената литература, трети са предимно термини и професионализми в сферата на промишлеността – производство на бои, козметика, платове, интериорен дизайн и пр.

експресивност на УС. При отделни единици дори колокабилността се запазва в почти същия обем като при УС. Например над 90% от примерите, открити в Българския национален корпус, с *гарвановочер/-черен, -рна, -о, -и* се отнасят за човешка коса, мустаци, брада или козина на животно.

Триста извънредно руси, облечени в пурпур младежи с бисерни венци и златни

огърлици язدهа своите триста снежнобели коне, докато оръженосците им

(те пък – в портокалово) водеха друга конска смяна – гарвановочерна.
(БНК)

Рогата му опираха в звездите, козината му бе гарвановочерна. (БНК)

Само по изключение се срещат примери, в които се характеризират по цвят различни от споменатите обекти. В подобни случаи обаче експресивността на образа е още по-силна.

Океанът и небето на запад бяха гарвановочерни и примамливи като смъртта. (БНК)

Вторият източник на материал за изследване, тълковните речници, поставя други проблеми за осмисляне и решаване, особено в съпоставителен план. Появи се необходимост да потърсим помощта и на езиковите корпуси, най-вече заради словообразователните и правописни особености на СЦ. За чешкия език този метод се оказва най-релевантен. В българския език пък словообразователният модел на КЦ е особено активен и „удобен“ и не е възможно един речник, колкото и пълен да е, да включва всички проучвани единици. Всъщност, присъствието на тези лексеми в българските речници е доста скромно: *бронзовочервен, виненочервен, восьчножълт, жабешкозелен, златножълт, кестенявокафяв, кобалтовосин, кървавочервен, масленозелен, маслиненозелен, маслиненочерен, млечнобял, огненочервен, оловносив, отровнозелен, снежнобял, перленосив*. При това посочените единици не винаги са изведени в отделни речникови статии, а по-често са част от самото тълкуване. Вероятно лексикографите приемат, че подобна семантична тавтология, т.е. декодиране на преносното значение не се нуждае от специално речниково тълкуване. До известна степен те имат основание, тъй като всеки носител на езика, познавайки реалния обект, извежда един или друг негов признак. Смятаме обаче, че при проучваните единици менталният процес на сравнението и семантичното преосмисляне имат една главна особеност, която ги различава от други устойчиви или свободни сравнения. Образът на сравнението (компаратум) пренася почти монолитно цялата информация относно цветовото възприятие върху признака за цвят (терциум компарационис). Както е известно, според системата на Алберт Мюнсел³ зрителната перцепция разграничава цветовете не само по нюанс (червен, син, жълт и пр.), но и по яркост (светъл X тъмен) и интензивност (наситен X блед). И при прилагателните с преносно значение за цвят, и при об-

---

³ По-подробно вж. <http://munsell.com/>.

разуваните от тях КЦ/СЦ се активират всички характеристики на назовавания цвят. Това донякъде обяснява и факта, че дори без развито към момента преносно значение за цвят едно прилагателно може да участва в КЦ. Например *бебешки* → *бебешкорозов*; *бебешкосин*; *бонбонен* → *бонбоненорозов*; *бонбоненосин*; *бонбоненозелен*; *антрацитен* → *антрацитночерен*; *антацитносив*; *jablkový* → *jablkově zelený*; *jablkově červený*; *mandlový* → *mandlově zelený*. В двата езика само няколко лексеми развиват преносно значение за цвят, като го назовават основно с оглед на неговата яркост и интензивност. Т.е. не назовават цвят, а по-скоро свойство, което само модифицира и е потенциално възможно за всеки цвят. Това ясно личи например при различните речникови тълкувания на *бисерен*: „2. който е бял⁴ и блести като бисер“ (БТР 73/94) X „2. който блести като бисер, лъскав, бляскав“ (РБЕ онлайн). Следователно *бисернобял*, *бисерносив* следва да се тълкуват като *лъскавобял*, *лъскавосив*.

Прехвърлената анблок семантична информация за денотат, чийто цвят се възприема като съставен от няколко основни или един основен, но с възможност за цветово вариране, позволява реализирането на КЦ/СЦ с еднаква първа част, но с различна втора. Напр. *махагоновокафяв* и *махагоновочервен*; *прасковеножълт* и *прасковенорозов*; *amarantově červený* и *amarantově fialový*.

● **Махагонов** – 3. За кафяв до тъмнокафяв цвят – който има силен червеникав оттенък; махагонен. *Махагонов цвят*. // Обикн. за коса — който е с такъв цвят (РБЕ онлайн).

● **Прасковен** – 5. Който има жълто-розов цвят като плода праскова (във 2 знач.); прасков (РБЕ онлайн).

● **Amarantový** – *amarantová barva tmavočervená do fialova* (SSJČ).

Има обаче и единици, чието значение не е особено ясно. Например *ахатов* развива преносно значение, намерило място в РБЕ онлайн: „2. *Прен.* Който има цвят и блясък на ахат“ (РБЕ онлайн). Какво обаче точно се има предвид относно цвета на ахата, не става ясно и от посочените примери, още повече че полускъпоценният камък се среща в природата в различни цветове.

„Зад него [мискета] бе тамянката: тя е „русо“ грозде — прозрачни, ахатови зърна, в които се вижда семката“. К. Константинов, СЧЗ, 149“. (РБЕ онлайн)

Особено интересен пример за вербализация на различния човешкия опит, свързан с цветовете и възприемането им, откриваме в следния случай. Маслините са познати на българина отдавна. Той има наблюдение върху цвета на плодовете през всички етапи на отглеждането и производството. Неслучайно постоянните епитети в българския фолклор сравняват красивите очи на момите с череша, вишни и (черни) маслини. Благодарение на търговията с маслини и маслиново олио по-късно маслиненият цвят започва да придобива и други измерения за носителите на българския език – тъмнозелено (заради цвета на качествения зехтин), кафявозелено (заради цвета на различните сортове маслини). В чешкото езиково пространство маслината е по-скоро екзотичен

⁴ Подчертаване – К.Т.

плод, речниковото тълкуване „с цвят на маслина“ е твърде общо, а според данните от чешкия национален корпус маслиненият цвят е зелен, кафяв, жълто-кафяв, дори сив, но не и черен. Напр.

● **Olivový** – 2. *Mající barvu olivy*: o-á zeleň šedozelená; sukno o-é barvy; o-é oči; → přísl. olivově: o. zelený mech (SSJČ).

Третият източник за събиране на емпиричен материал е системата РАЛ⁵. Съществуват редица международни номенклатури и каталози за цвят, но РАЛ е една от най-старите и най-използвани в областта на рекламата, архитектурата, строителството, промишлеността и др. За проучването ни тази система е най-подходяща по няколко причини. Първо, за разлика от други широко използвани модели на цветовото пространство, освен 4-цифрен код, тя съдържа и названия на цветовете⁶. Създадена преди почти сто години, РАЛ започва с номенклатура само от 40 цвята, като постепенно се разширява до над 2000. Класическият каталог съдържа 213 цвята и в изследването си се ограничаваме до това количество. Нарастването на броя цветове, респ. названия е втората причина, поради която избираме именно тази система. Тя представлява чудесен пример за обогатяване и интернационализация на колоративната лексика в повечето национални езици, включително и в българския и чешкия.

Събраният емпиричен материал е организиран и представен в отделни таблици⁷ за всеки основен цвят според източниците на ексцерпция, като водещ е реалният обект, неговото название е ключовата дума. Там, където е налице съответствие поне в два от трите вида източници, приемаме единицата за относително актуална, т.е. позната, разбираема, без да е нужна предварителна подготовка, и донякъде общосподеляна от носителите на съвременния български език, с висок потенциал за употреба в ежедневната реч.

Структурно-семантичният анализ на данните от таблиците оформя два основни модела.

1. При този модел е налице стабилно установена еднозначна семантична връзка между названията на реален обект (РО) и основен цвят (ОЦ).

РО → ОЦ

(домат → червен)

1.1. Обектът реално съществува в повече от един основен цвят, значим за човека, т.е. при прототипа е налице разколебаване в цвета, своеобразна цветова конкуренция. Плодовете на ябълката могат да бъдат червени, зелени, жълти,

---

⁵ <https://www.ral.de/>.

⁶ Не открихме официален (законово уреден) превод на български език на названията на цветовете. Използваните названия са от <https://podove.biz/?s=tehnologii/ral> и <https://www.kemichal.it/bg/%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%8F/kemilac-tvetna-sistema/ral-tvetovi-katalog-25.html>. В чешката икономика РАЛ системата е приравнена, вкл. с названието на всеки конкретен цвят, към чехословашкия/чешкия държавен стандарт за бои и лакове, съществувал до 2012 г.

⁷ Виж приложение 1.

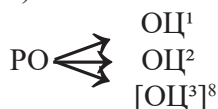
жълто-червени. И в двата езика прототипният цвят е зеленият. Според примерите в тълковните речници и корпусните данни преобладават единиците *ябълковозелен*, много рядко регистрираме *ябълковочервен*, а *ябълковожълт* липсва изцяло.

1.2. Цветовото възприемане се фокусира върху различни части на един и същи обект. В чешкия език откриваме ограничено количество подобни единици, докато в българския те отсъстват. Например *makově červený* и *makově šedý* – *маковочервен (като цвѐта на мака)* и *маковосив (като семената на мака)*.

2. Цветът на РО се възприема като комбинация обикновено от два ОЦ, което семантично изравнява двете единици. Имаме предвид, че и двете са в относително еднаква степен синонимни спрямо единицата с преносно значение, но и помежду си. Например *tyrkysový* ‘тюркоазен’ – „2. *Zbarvený do modra n. zelena (jako tyrkys)*“ ‘оцветен в синьо или зелено (като тюркоаз)’ (SSJČ). Т.е., ако тюркоазеносин = тюркоазен и тюркоазенозелен = тюркоазен, следователно тюркоазеносин ≈ тюркоазенозелен).

Hledím na město z 328 m.vysoké Sky Tower – kolem ní se v tyrkysově zeleném moři odráží zářivé slunce. (ČNK)

Tyrkysově modré moře, bílé pláže, palmové háje a bohatý podmořský svět – to vše nabízí zájezdy na moři. (ČNK)

На базата на семантико-прагматичен анализ може да се очертаят допълнително други два модела. При единия първата част/наречието дублира названието на основния цвят, а при другия поема функцията на основния цвят, създавайки название на нюанс на друг основен цвят. Отграничаването на двете функции (дублираща и уточняваща) е особено ясно при КЦ/СЦ с еднаква първа част. Напр. *tabákový* в чешкия език развива преносно значение за оттенък на кафявия цвят.

● **tabákový** – 2. *hnědý jako tabák* 2: t-á barva; geol. t-á vrstva ve spraších *hnědošedá, obohacená humusem*; → přísl. k 2 tabákově: t. hnědé šaty (SSJČ)

В масива ни данни има две единици, които се отнасят към *tabák*. Първата дублира названието за кафяв цвят и тя следва да се тълкува като **tabákový** в преносното второ значение – *tabákově hnědý* = *tabákový*. Втората *tabákově žlutý* според нас поема значението и функцията на названието на основния (кафявия) цвят и следва да се тълкува като нюанс на жълтото – *tabákově žlutý* ≈ *hnědožlutý*.

Смятаме, че така описаните модели създават своеобразна матрица, която, приложена към всяка позиция от таблиците, позволява детайлен анализ в

⁸ Приемаме опцията за комбинация от три и повече основни цветове за хипотетично реализуема и затова я поставяме в скоби.

съпоставителен план. Така веднага отчетливо се открояват както асиметрията, така и паралелите в двата сравнявани езика.

Въпреки че по отношение на този анализ сме в самото начало на работния процес и извеждането на етноспецификата на проучваните единици тепърва предстои, все пак бихме могли да посочим следното.

В двата славянски езика има ясна тенденция към интернационализация на конкретния вид цвeтова лексика и обогатяването ѝ с лексеми, образувани чрез сравнение с нетипични, дори екзотични обекти.

Дистрибуцията на ОЦ в отделните ни източници е различна, като в българския при УС се появяват названията само на следните цвeтове: бяло (17) и червено (13), черно (11), жълто (9) и синьо (3). Количественото разпределение на чешките УС за цвят е следното – червено (20), черно (19), бяло (15), синьо (9), жълто (8), сиво (7), зелено (4), кафяво (2) и лилаво (1). Смятаме, че значителната разлика в репрезентативността на отделните цвeтове при УС в двата езика се дължи най-вече на традиционно широкото схващане в чешката лингвистика за обема на фразеологията. Това, от своя страна, обяснява и по-големия общ брой единици в чешкия език – 189, а в българския – 133.

Най-нюансиран, т.е. с най-много РО за сравнение е червеният цвят (ЧЕ 40 – БЕ 31). Приемаме това като поредното потвърждение на тезата, че червеното е прототипът за цвят, „цветът на цвeтовете, цвят *par excellence*“ (Vaňková 2005: 201).

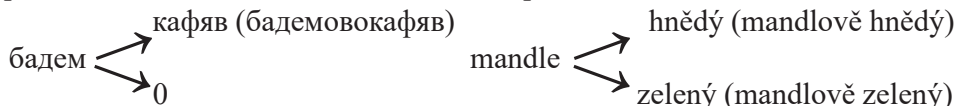
Названията на ОЦ в дъното на еволюционната скала демонстрират значително по-слаба асоциативна връзка по цвят.

С оглед на приетите критерии за относителна актуалност на изследваните единици прави впечатление групата на кафявия цвят, чийто състав и в българския, и в чешкия език е 100% актуален въпреки участието в състава на УС само по изключение.

Пълното съответствие по цвят в трите вида източници е много рядко и в двата славянски езика. Логиката сякаш предполага поне названията на прототипите за цвeтове да присъстват навсякъде, но откриваме само един прототип – *огън/оheй* (за червения цвят). Всъщност липсата точно на прототипи е напълно обяснима. Прототипът създава еталона за цвят, т.е. основния цвят. Сравнението с други, различни от него обекти се възприема като определящо нюансите на този основен цвят. Останалите регистрирани пълни съответствия (с изключение на *лимон* – *лимоненожълт/citrón – citrónově žlutý*) са различни в двата езика: *домат*, *смола X slonovina* ‘слонова кост’, *malina, jahoda, poměňka* ‘незабравка’, *stříbro, síra* ‘сяра’.

Разбира се, една от най-ярките етноспецифични особености на изследваната проблематика е изборът на различни обекти, свързани с бита на българи/чехи. Определено *кимшон/ким*, *канарче*, *амарант*, *бадем*, *гранат* – *kmínově hnědý, kanárkově žlutý, amarantově červený, mandlově zelený* – липсват в българския

език. Смятаме обаче, че отсъствието на цял структурно-семантичен модел в българския език е значително по-съществена разлика в съпоставителен план.

Различна е и колокабилността на названията за цветове и сферата на употреба в отделните източници. При УС традиционно става дума главно за цвета на човешката кожа, коса/брада/мустаци или очи и зъби. Своеобразно изключение е например *бял като тукан*, използвано обикновено за добре изпрани бели дрехи. При останалите източници подобно ограничение не е налице и употребата се разширява.

Опитахме се да представим един донякъде незаслужено пренебрегван в колоративистиката обект на изследване (въпреки сериозния потенциал на механизма му на създаване). Проучваните единици не назовават основни цветове и не принадлежат към основната цветова лексика. Макар и изградени на базата на пряко сравнение с реални обекти, част от тях са резултат от „езикова игра, а не опит да бъде изразена обективна действителност“ (Schmiedtová 2006. Независимо от мотивацията и степента си на лексикализация обаче те са поредното доказателство как чрез езика физическата реалност се превръща в социокултурна.

ПРИЛОЖЕНИЕ⁹ 1

Название на реален обект	Устойчиво сравнение	Преносно значение за цвят	КЦ/СЦ	Название за цвят от РАЛ системата
ЧЕРВЕНО				
Божур/пуплек	+/-	+/-	+/-	-/-
Кръв	+	+	+	-
Рак	+	-	-	-
Калинка	+	-	-	-
Огън	+	+	+	+
Приш	+	-	-	-
Капица	+	-	-	-
Трендафил	+	-	-	-
Ружица/ружа/роза	+/+/-	-/-/-	-/-/-	-/-/-
Мак	-	-	+	-
Ябълка	+	-	+	-
Канела	-	+	-	-
Кестен	-	-	+	-
Бакър/мед	-/-	+/+	+/+	-/+
Вино	-	+	+	+
Домат	+	+	+	+

⁹ Поради ограниченията по отношение на обема на текста тук представяме само таблицата с названията на нюанси на червения цвят в българския и чешкия език.

Морков	-	+	+	-
Кармин	-	+	+	+
Цинобър	-	-	+	+
Корал	-	+	+	+
Махагон	-	+	+	-
Бронз	-	-	+	-
Малина	-	+	+	+
Рубин	-	+	+	+
Ръжда	-	+	+	-
Пурпур	-	+	+	+
Ягода	-	+	+	+
Вишна	-	+	+	-
Череша	-	+	+	-
Керемида	-	+	+	-
Глина	-	+	+	-
<i>ČERVENÁ</i>				
Cihla	+	+	+	-
Terakota	-	+	+	-
Krev	+	+	+	-
Plamen	+	+	+	-
Mak	+	+	+	-
Malina	+	+	+	+
Panenka	+	-	-	-
Pivoňka	+	+	+	-
Rak	+	-	+	-
Růže	+	-	-	+
Kohout	+	-	-	-
Krocán	+	+	+	-
Jabličko	+	-	+	-
Jahoda	+	+	+	+
Losos	-	+	+	+
Korál	-	+	+	+
Karmín	-	+	+	+
Mahagon	-	+	+	-
Višně	-	+	+	-
Třešně	+	+	+	-
Vino	-	+	+	+
Liška	+	-	-	-
Měď	-	+	+	-
Rajče	-	-	+	+
Šarlat	-	+	+	-
Rumělka	-	+	-	+
Šafrán	-	-	+	-
Švéd	-	-	+	-
Nach/ purpur	-/-	+/+	+/+	-/+
Amarant	-	+	+	+
Oheň	+	+	+	+
Kralík	+	-	-	-
Prase	+	-	-	-
Ředkvička	+	-	-	-
Granát	-	+	+	-
Rezník	+	-	-	-
Šcořice	-	+	+	-
Kaštan	-	+	+	-
Rez	-	+	+	-
Rubín	-	+	+	+

БИБЛИОГРАФИЯ

Андрейчин, ред. 1973: Андрейчин, Л. и кол. *Български тълковен речник*. София: Наука и изкуство. // **Andreychin, red. 1973:** Andreychin, L. i kol. *Balgarski talkoven rechnik*. Sofia: Nauka i izkustvo.

Анкова-Ничева 1993: Анкова-Ничева, К. *Нов фразеологичен речник*. София: УИ „Св. Климент Охридски“. // **Ankova-Nicheva 1993:** Ankova-Nicheva, K. *Nov frazeologichen rechnik*. Sofia: UI „Sv. Kliment Ohridski“.

Буров, ред. 1994: Буров, С. и кол. *Съвременен тълковен речник на българския език*. София: Елпис. // **Burov, red. 1994:** Burov, S. i kol. *Savremenen talkoven rechnik na balgarskiya ezik*. Sofia: Elpis.

Вътов 2019: Вътов, В. *Фразеологичен речник на българския език*. София: Скорпио. // **Vatov 2019:** Vatov, V. *Frazeologichen rechnik na balgarskiya ezik*. Sofia: Skorpio.

ИБЕ 2012: Институт за български език, БАН. *Речник на българския език*. Т. 14. София: Проф. Марин Дринов. // **IBE 2012:** Institut za balgarski ezik, BAN. *Rechnik na balgarskiya ezik*. Т. 14. Sofia: Prof. Marin Drinov <<https://ibl.bas.bg/rbe/>> [19.07.2024].

Ничева 2002: Ничева, К. *Фразеологичен речник на българския език*. София: Хермес. // **Nicheva 2002:** Nicheva, K. *Frazeologichen rechnik na balgarskiya ezik*. Sofia: Hermes.

Попов, ред. 1994: Попов, Д. и кол. *Български тълковен речник*. София: Наука и изкуство. // **Popov, red. 1994:** Popov, D. i kol. *Balgarski talkoven rechnik*. Sofia: Nauka i izkustvo.

Радева 2012: Радева, В. *Български тълковен речник*. София: Изток–Запад. // **Radeva 2012:** Radeva, V. *Balgarski talkoven rechnik*. Sofia: Iztok–Zapad.

Bartmiński 2016: Bartmiński, J. *Jazyk v kontextu kultury. Dvanáct statí z Lublinské kognitivní etnolingvistiky*. Praha: Karolinum, 2016.

Berlin, Kay 1969: Berlin, B., P. Kay. *Universality and Evolution of Basic Color Terms*. Berkeley: University of California, 1969. <<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED019655.pdf>> (10.09.2024).

Vaňková 2005: Vaňková, I., I. Nebeská, L. Římalová. *Co na srdci, to na jazyku*. Praha: Karolinum, 2005.

Wierzbicka 2014: Wierzbicka, A. *Sémantika: elementární a univerzální sémantické jednotky*. Praha: Karolinum, 2014.

Změlík 2019: Změlík, R. *Konceptualizace barev v narativní fikci na pozadí kvantitativních modelů*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019.

Filipec, ed. 2006: Filipec, J. a kol. *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. Praha: Academia, 2006.

Havránek, ed. 1960 – 1971: Havránek, B. a kol. *Slovník spisovného jazyka českého*. Praha: Academia, 1960 – 1971.

Hujer, ed. 1935 – 1957: Hujer, O. a kol. *Příruční slovník jazyka českého*. Praha: ČAV, 1935 – 1957.

Schmiedtová 2006: Schmiedtová, V. *Volná a vázaná spojitelnost/kolokabilita názvů barev a jejich odsínů v češtině na základě ČNK*. <https://www.researchgate.net/publication/302395963_Volna_a_vazana_spojitelnostkolokabilita_nazvu_barev_a_jejich_odsínu_v_čestine_analyza_na_zaklade_CNK> (3.11.2024).

Езикови корпуси

Български национален корпус. // Balgarski natsionalen korpus <<https://dcl.bas.bg/bulnc/bulnet/>> [22.07.2024].

Чешки национален корпус. // Cheshki natsionalen korpus <<https://korpus.cz>> [27.06.2024].

Използвани съкращения:

БТР 73 – Андрейчин, Л. и кол. *Български тълковен речник*

БТР 94 – Попов, Д. и кол. *Български тълковен речник*

БНК – *Български национален корпус*

РБЕ онлайн – Институт за български език, БАН. *Речник на българския език*

ČNK – *Český národní korpus*

SSJČ – Navránek, V. a kol. *Slovník spisovného jazyka českého.*